

PUUR VOOR DE ESTHETIEK

VERNIEUWDE SINGER
LAREN KAN WEER
JAREN VOORT

Aansluitingen voor alles in het nieuwe theater van Singer Laren. Maar ook onversterkt is de spraakverstaanbaarheid tot onder de balkons prima in orde. Rebecca van Vuure sprak met het hoofd techniek en de adviseur. | TEKST: REBECCA VAN VUURE |

“Het basisidee van architect Oscar Vos was om de zaal te modelleren naar de binnenkant van een muziekinstrument”, vertelt Niek Janssen, als adviseur op het gebied van theatertechniek en akoestiek betrokken bij ontwerp en bouw van het nieuwe theater in Singer Laren. “Dat heeft niet alleen de huidige vorm van de zaal, maar ook de volledig houten afwerking opgeleverd.”

Begin september werd het theater officieel geopend. Ongeveer zes jaar geleden was de zaal bouwtechnisch aan zijn einde. De Arbeidsinspectie verbood het om nog langer boven op de plafonds de lampen te vervangen, de trekkenwand vertoonde storingen en de afwatering van het pand liep vast. Met tijdelijke oplossingen is er nog vier jaar doorgeploeterd. In de twee jaar dat het theater ge-

bouwd werd, kon het trouwe publiek in het bijbehorende museum terecht. René Räkera, sinds jaar en dag hoofd techniek, richtte daar met zijn team een tijdelijk theater in. “Met een carré voor licht en geluid, doeken, een podiumpje erin en stoelen. We deden er veertig voorstellingen per seizoen.” Ondertussen schoof hij ter voorbereiding van de komende bouw om tafel met Niek Janssen, installatie-adviseur Reinder Bielleman, architect Oscar Vos en interieurdeskundige Sanne Oomen. Räkera: “Zij hebben echt geluisterd naar onze wensen.”

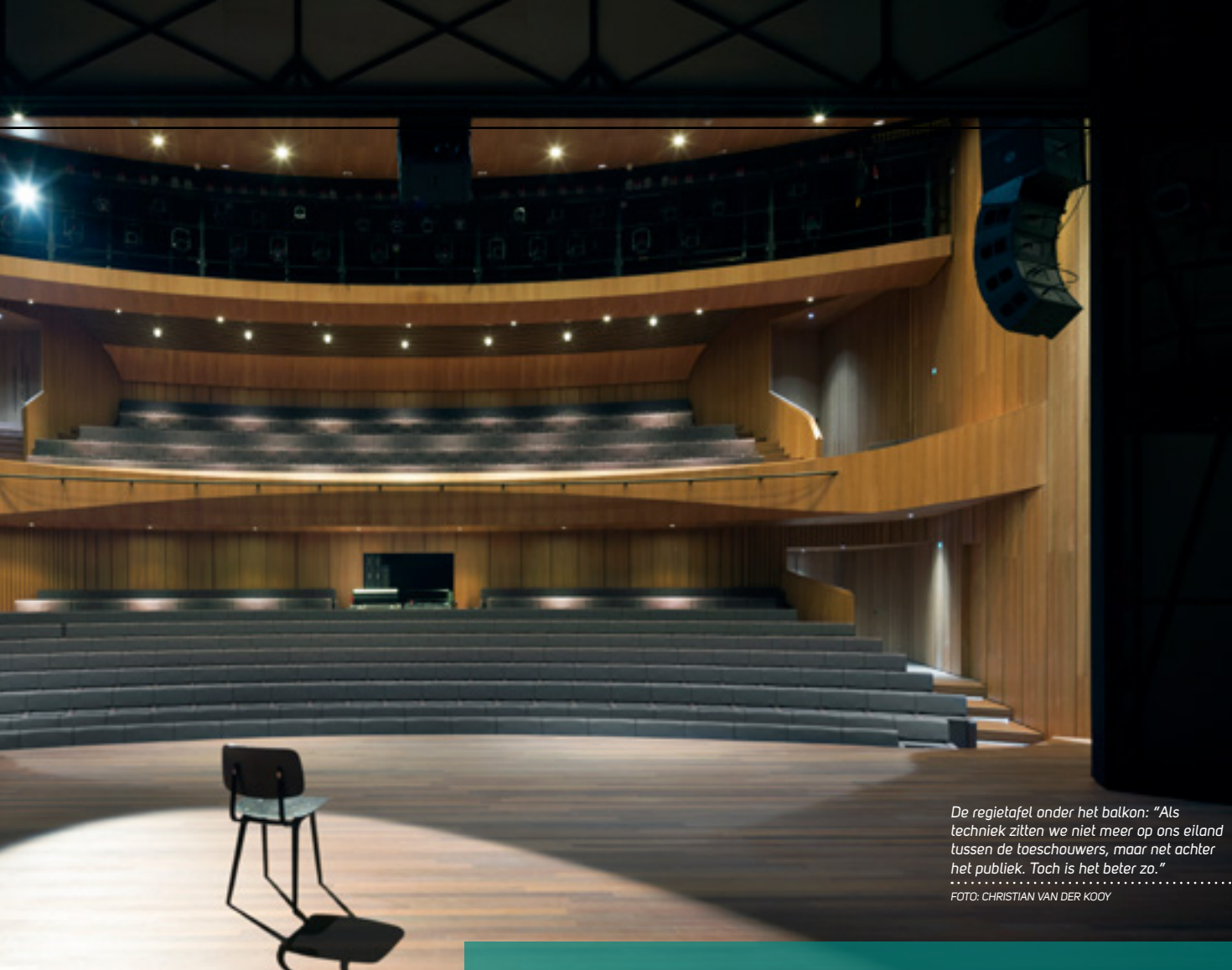
Inbouwstopcontacten

De voorbereidingen hebben geresulteerd in een mooi, maar ook goed werkend theater. Er is nu bijvoorbeeld een inpandige loading dock achter het toneel zodat er warm en droog in- en

“De kromming van het plafond in deze zaal is geoptimaliseerd om een goede spreker zonder versterking tot op de achterste rij goed verstaanbaar te laten zijn.”

FOTO: NIEK JANSSEN

De regietafel onder het balkon: "Als techniek zitten we niet meer op ons eiland tussen de toeschouwers, maar net achter het publiek. Toch is het beter zo."

FOTO: CHRISTIAN VAN DER KOOY

uitgeladen kan worden. Er is een kleedkamer aan het toneel en er is daglicht. Boven in de toren zijn grote ramen aangebracht. Allemaal wensen van Räkera. Hij is trots op het resultaat. "Rondom ligt glasvezel, vanuit het regie-eiland naar het toneel, links en rechts, maar we hebben ook analoog laten aanleggen. Dus voor alles hebben we aansluitingen, wat er ook maar nodig is.

Voor de bekabeling hebben we de Firma Unica meegenomen naar de schouwburg in Almere om ze te laten zien wat een theater eigenlijk is, met een toneelvloer en manteaus. Zij dachten dat het gewoon om een paar mooie inbouwstopcontacten in de muren ging. Wij hebben ze laten zien dat je een theater moet beschouwen als een grote werkplaats. Dus langs de hele toneelwand rondom hebben we nu 48 Cat 6a aansluitingen op 1 meter 60, die we overal voor kunnen gebruiken: dmx, video, audio, etcetera. We hebben

Private financiering

Uitzonderlijk bij de totstandkoming van het project is dat de kosten voor de verbouwing van het theater en de entree voor het overgrote deel zijn betaald door particulieren uit Laren en omgeving. De gemeente Laren droeg met 2 miljoen bij aan de nieuwbouw, 13 miljoen euro komt uit de private sector. Niet van bedrijfssponsors. Twaalf families hebben ieder drie ton overgemaakt voor de nieuwbouw. Nog eens 35 families hebben elk een ton toegezegd via een lijfrenteregeling. Naast de grote geldschieters hebben anderen bijgedragen voor kleinere bedragen als 1000 euro ('fellows') en 500 euro ('young fellows') per jaar.

het allemaal precies voor ze uitgetekend. En omdat we voorbereid willen zijn op de toekomst hebben we mooie nieuwe dimmers gekocht die je voor het gebruik met leds kunt omzetten naar de functie van stroomvoerder."

Horizonbatterij

Samen met toneelmeester Johan van Zetten heeft Räkera zich over het licht ontfermd. "We zijn naar diverse vakbeurzen geweest om onze voorkeuren te onderzoeken. Voor het vaste licht, in de zijbruggen, de manteaus, de

zaal- en de portaalbrug, hebben we gekozen voor halogeen. Wat er nu aan led is vinden we nog niet mooi. De rest is wel allemaal led geworden. Vooral over onze horizonbatterij zijn we heel tevreden. Eigenlijk wilden we weer een traditionele halogeenhorizon, maar nadat we een aantal led-demo's hadden gezien waren we om."

Tot op de achterste rij

Een belangrijk punt in de opdracht voor adviseur Niek Janssen was de spraakkoestiek. Die moest uitmuntend zijn. >>

"Het basisidee van architect Oscar Vos was om de zaal te modelleren naar de binnenkant van een muziekinstrument"

FOTO: ROB ACKET

"De keus voor de houten afwerking van de wanden en het plafond was puur esthetisch."

FOTO: ERIC DE RUIJTER

"De kromming van het plafond in deze zaal is geoptimaliseerd om een goede spreker zonder versterking tot op de achterste rij goed verstaanbaar te laten zijn. Daarvoor heb ik me onder meer laten inspireren door het gekromde plafond van de Koninklijke Schouwburg in Den Haag; dat loopt door tot achter de zaalbrug." De keus voor de houten afwerking van de wanden en het plafond was puur esthetisch: "Hout heeft een soort magische reputatie, maar voor het reflectiegedrag maakt het niet zoveel uit of je het van hout, gips of staalplaat maakt, dat reflecteert allemaal ongeveer gelijk. Het is vooral de hoofdvorm van het plafond die bepaalt hoe de reflecties over het publiekvlak worden verspreid. En het is trouwens geen massief hout, maar mdf met fineer."

Natte handen

Voor het kiezen van de geluidsinstallatie zijn er luistertesten gedaan. Drie achtereenvolgende dagen hebben drie verschillende leveranciers hun spullen ingehangen en laten horen. Eén van de tests bestond uit een voordracht van Jan Rudolph de Lorm, de museumdirecteur van Singer. "We hebben geluisterd naar wat het geluidssysteem daarmee deed. Daarna heeft hij zijn voordracht op mijn verzoek nog een keer onversterkt gedaan. Dat is natuurlijk een natte-handen-moment,

want dan blijkt of echt uitkomt wat je bedacht hebt. De conclusie was gelukkig: dit werkt fantastisch."

Not done

Een opdracht die Janssen zichzelf had gesteld was om de regietafel naar achteren te duwen, het liefst tot onder het balkon. Voor geluidstechnici is dat natuurlijk not done. "René en Johan waren niet zomaar overtuigd; waarom zou je weggaan van de beste plek in de zaal? Ik had het ook nog nooit eerder gedaan, dus het was best spannend." De regieplek staat nu waar Janssen hem hebben wilde. "We hebben de balkonrand speciaal vormgegeven, waardoor de openingshoek richting luidsprekers op die plek onbelemmerd is. Het balkon mocht niet nog een paar centimeter lager of de vloer van de regie per ongeluk een paar centimeter hoger worden. Het luistert heel nauw, maar als het goed zit dan zit het ook goed. Je hebt dus geen hinder van de balkonrand, behalve misschien psychoakoestisch. Maar daar kan ik als natuurkundige niks aan doen." Räkera moest wel even wennen aan de nieuwe plek. "Als techniek zitten we niet meer op ons eiland tussen de toeschouwers, maar net achter het publiek. Toch is het beter zo. Er is geen mens meer die zich stoort aan al die beeldschermen en technische snufjes."

Specs en leveranciers

Aantal stoelen: 405
Toneelopening 14 x 7,45 meter
Toneel : 23,5 x 12 meter

Stoelen: Project Seatings: Poltrona frau

Trekkenwand: Trekwerk: 38 trekken, 4 x zijtrek en 1x sluiertrek

Licht: Controllux: Niethammer profielspots, Dalis led horizon armaturen van Robert Juliat, Robe movingheads: spiders en DL4s spots. Dimmers: ETC Sensor 3 (156 x 2,5 kW 2 x 5 kW)

Geluid: The Audio Specialists: Clair Brothers, LabGruppen

AV-techniek: Tela: Eiki projector en doorzichtdoek

Doeken: Ron de Groot: afstopping, voordoek, horizon, gaas

Kans gegrepen

Participatie van de technische ploeg bij de realisering van een nieuwe zaal en keuzes in materiaal zijn niet vanzelfsprekend. Räkera: "Ik hoor van genoeg andere collega's dat ze niet betrokken zijn geweest bij de bouw van hun theater. De nieuwe zaal is echt onze plek geworden. Het is duurzaam en toekomstgericht. We kunnen niet elke vijf jaar vernieuwen en we hebben nu echt de kans gegrepen om alles goed te doen. We zijn heel zuinig op onze spullen. Iedereen is trots." <<